

ПІДРУЧНИК ДЛЯ
ШОСТОГО КЛАСУ

БІОЛОГІЯ

ББК 28.0я 721

Б63

Біологія: Підруч. для 6 кл. серед. шк./

Б63 М.М. Мусієнко, Ю.Г. Вервес, П.С. Славний, П.Г. Балан,
М.Ф. Войцехівський. – К.: Генеза, 1999. – 264 с.: іл.
ISBN 966-504-197-5

Підручник дає уявлення про різноманітний світ рослин, грибів та мікроорганізмів. Детально розглянуто питання будови, процесів життєдіяльності, пристосувань живих організмів до середовища їхнього існування. Значну увагу приділено питанням практичного використання живих організмів людиною та їхньої охорони.

Підручник розрахований на учнів середніх загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, а також на широке коло абітурієнтів.

ББК 28.0я 721

Допущено Міністерством освіти України за рішенням Колегії Міністерства освіти України від 30 квітня 1999 р. (протокол № 5/4-18).

ISBN 966-504-197-5

© М.М.Мусієнко, Ю.Г.Вервес, П.С.Славний,
П.Г.Балан, М.Ф.Войцехівський, 1999
© Видавництво «Генеза»,
художнє оформлення, 1999

ЗМІСТ

ЯК ПРАЦЮВАТИ З ПІДРУЧНИКОМ 3

БІОЛОГІЯ ЯК НАУКА

§1. БІОЛОГІЯ – НАУКА ПРО ЖИВУ ПРИРОДУ 5
 §2. ЗНАЧЕННЯ БІОЛОГІЇ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ 9
 §3. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЖИВИХ ОРГАНІЗМІВ
 ТА ЇХНЯ КЛАСИФІКАЦІЯ 11

ЦАРСТВО РОСЛИНИ

§4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЦАРСТВА РОСЛИНИ 15

КЛІТИННА БУДОВА РОСЛИН

§5. ЗБІЛЬШУВАЛЬНІ ПРИЛАДИ 17
 §6. КЛІТИНА – ОДИНИЦЯ БУДОВИ ЖИВИХ ОРГАНІЗМІВ 20
 §7. БУДОВА РОСЛИННОЇ КЛІТИНИ 22
 §8. ТКАНИНИ РОСЛИН 28
 §9. ОРГАНИ РОСЛИН 32

ВОДОРОСТІ

§10. ЗАГАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ
 ПОШИРЕННЯ ВОДОРОСТЕЙ 36
 §11. ЗЕЛЕНІ ВОДОРОСТІ 38
 §12. ДІАТОМОВІ, БУРІ ТА ЧЕРВОНІ ВОДОРОСТІ 42
 §13. ЗНАЧЕННЯ ВОДОРОСТЕЙ У ПРИРОДІ
 ТА ГОСПОДАРСТВІ ЛЮДИНИ 45

ВИЩІ СПОРОВІ РОСЛИНИ

§14. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩИХ
 СПОРОВИХ РОСЛИН 48
 §15. МОХОПОДІБНІ 51
 §16. РІЗНОМАНІТНІСТЬ МОХОПОДІБНИХ
 ТА ЇХНЄ ЗНАЧЕННЯ В ПРИРОДІ Й ЖИТТІ ЛЮДИНИ 53
 §17. ПАПОРОТЕПОДІБНІ 56
 §18. ПЛАУНОПОДІБНІ ТА ХВОЩЕПОДІБНІ 60

НАСІННІ РОСЛИНИ

§19. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ОРГАНІЗМУ НАСІННИХ РОСЛИН 63

ВЕГЕТАТИВНІ ОРГАНИ НАСІННИХ РОСЛИН

КОРІНЬ

§20. ВИДИ КОРЕНІВ. ТИПИ КОРЕНЕВИХ СИСТЕМ 65
 §21. БУДОВА КОРЕНЯ 69
 §22. КОРІНЬ – ОРГАН, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ
 МІНЕРАЛЬНЕ ЖИВЛЕННЯ РОСЛИН 71
 §23. ВИДОЗМІНИ КОРЕНЯ ТА ЇХНІ ФУНКЦІЇ 75

ПАГІН

§24. ПАГІН ТА ЙОГО БУДОВА. РОЗВИТОК ПАГОНА З БРУНЬКИ 79
 §25. СТЕБЛО – ВІСЬ ПАГОНА 82
 §26. ВНУТРІШНЯ БУДОВА СТЕБЛА 85
 §27. УТВОРЕННЯ РІЧНИХ КЛЕЦЬ. ФУНКЦІЇ СТЕБЛА 87
 §28. ВИДОЗМІНИ ПАГОНА 89

ЛИСТОК – БІЧНА ЧАСТИНА ПАГОНА

§29. ЗОВНІШНЯ БУДОВА ЛИСТКА 92
 §30. ВНУТРІШНЯ БУДОВА ЛИСТКА 98

§ 31. ФУНКЦІ ЛИСТКА	100
§ 32. ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ ЛИСТКІВ. ВИДОЗМІНИ ЛИСТКА	105
ГЕНЕРАТИВНІ ОРГАНИ НАСІННИХ РОСЛИН	
КВІТКА. НАСІНИНА. ПЛІД	
§ 33. БУДОВА І РІЗНОМАНІТНІСТЬ КВІТОК	110
§ 34. СУЦВІТТЯ	113
§ 35. ЗАПИЛЕННЯ	116
§ 36. ЗАПЛІДНЕННЯ У КВІТКОВИХ РОСЛИН. БУДОВА НАСІНИНИ	119
§ 37. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ПЛОДІВ	123
§ 38. ПОШИРЕННЯ ПЛОДІВ	126
ОСНОВНІ ФУНКЦІ РОСЛИННОГО ОРГАНІЗМУ	
§ 39. РОСЛИНА – ЦІЛІСНИЙ ОРГАНІЗМ. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ КЛІТИН, ТКАНИН ТА ОРГАНІВ	131
§ 40. ФОТОСИНТЕЗ. ГАЗООБМІН У РОСЛИН	134
§ 41. ГРУНТ І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ЖИТТІ РОСЛИН	137
§ 42. ТРАНСПОРТ РЕЧОВИН У РОСЛИНІ	140
§ 43. РОЗМНОЖЕННЯ НАСІННИХ РОСЛИН	145
§ 44. ПРОРОСТАННЯ НАСІННЯ	150
§ 45. РІСТ ТА РОЗВИТОК РОСЛИН	153
§ 46. ПОДРАЗЛИВІСТЬ ТА РУХИ РОСЛИН	157
ГОЛОНАСІННІ	
§ 47. ВІДДІЛ ГОЛОНАСІННІ	162
§ 48. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ХВОЙНИХ РОСЛИН	166
§ 49. РОЛЬ ГОЛОНАСІННИХ У ПРИРОДІ ТА ГОСПОДАРСТВІ ЛЮДИНИ ...	169
ПОКРИТОНАСІННІ, АБО КВІТКОВІ	
§ 50. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДДІЛУ ПОКРИТОНАСІННІ, АБО КВІТКОВІ РОСЛИНИ. КЛАСИ ПОКРИТОНАСІННИХ	173
§ 51. РОДИНА КАПУСТЯНІ (ХРЕСТОЦВІТ)	175
§ 52. РОДИНА РОЗОВІ	179
§ 53. РОДИНА БОБОВІ	183
§ 54. РОДИНА ПАСЛЬОНОВІ	188
§ 55. РОДИНА АЙСТРОВІ (СКЛАДНОЦВІТ)	192
§ 56. РОДИНИ ЛІЛИЙНІ ТА ЦИБУЛЕВІ	197
§ 57. РОДИНА ЗЛАКОВІ	201
ЦАРСТВО ГРИБИ	
§ 58. ХАРАКТЕРНІ РИСИ ГРИБІВ	207
§ 59. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ГРИБІВ	209
§ 60. ЗНАЧЕННЯ ГРИБІВ У ПРИРОДІ ТА ГОСПОДАРСТВІ ЛЮДИНИ	214
§ 61. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПОШИРЕННЯ ЛИШАЙНИКІВ	216
ПРОКАРІОТИ – БЕЗ'ЯДЕРНІ	
ОДНОКЛІТИННІ ОРГАНІЗМИ	
§ 62. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОКАРІОТИВ	220
§ 63. РОЛЬ ПРОКАРІОТИВ У ПРИРОДІ ТА ЖИТТІ ЛЮДИНИ	223
ЖИВІ ОРГАНІЗМИ І ДОВКІЛЛЯ	
§ 64. ФАКТОРИ ДОВКІЛЛЯ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЖИВІ ОРГАНІЗМИ	228
§ 65. РОСЛИНИ І ФАКТОРИ НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ	232
§ 66. ЗВ'ЯЗКИ РОСЛИН МІЖ СОБОЮ ТА ІНШИМИ ОРГАНІЗМАМИ	236
§ 67. РОСЛИННІ УГРУПОВАННЯ. ТИПИ РОСЛИННИХ УГРУПОВАНЬ	242
§ 68. ОХОРОНА РОСЛИН. ПРИРОДООХОРОННІ ТЕРИТОРІЇ	249
КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ.....	254